

AVVITTRING – JÄMKNING

Allmänt

Vårt inhemska system beträffande äktenskapsförmögenheten grundar sig på att makarnas tillgångar och skulder hålls separat. Detta innebär i praktiken, att vardera maken under äktenskapet självständigt äger sina egna tillgångar och svarar för sina egna skulder. I Finland tillämpas initiiellt namnprincipen, dvs ägaren är den make i vars namn egendomen har skaffats.

Makarna har likväl enligt huvudregeln giftorätt till varandras egendom, vilket i praktiken innebär att vardera maken har rätt till hälften av det totala (netto) värdet av den gemensamma egendomen när äktenskapet upphör (äktenskapsskillnad eller på basis av den andra makens död). I det följande redogörs i huvudsak endast för avvitrning vid äktenskapsskillnad.

Med äktenskapsförord kan giftorätten helt eller delvis uteslutas. Ifall makarna har uteslutit den ena makens eller bägge makarnas giftorätt antingen till all egendom eller visst egendomsobjekt, förrättas avskiljning av denna egendom då äktenskapet upphör.

Vid avvitrningen tas hänsyn till vardera makens tillgångar och skulder som omfattas av giftorätten. Skulderna dras kalkylmässigt av från bruttotillgångarna, varefter den av makarna som har större nettotillgångar enligt huvudregeln har att erlægga sk. utjämning till den andra maken sålunda, att bägge makars nettotillgångar är lika stora. Vid avvitrning görs en förteckning över tillgångar och skulder som makarna hade då grunden för avvitrningen uppstod (vid dödsfallet eller den dag talan om äktenskapsskillnad anhängiggjordes vid tingsrätten).

Tillgångarna och skulderna värderas enligt värdena vid tidpunkten då avvitrningen förrättas.

Jämkning (ÄL 103 b§)

I vissa fall kan skiftesmannen (förrättningsavvittring) eller parterna själva (sämjoavvittring) förrätta en jämkning av avvitrningen (=avvittringskalkylen), vilket rent praktiskt påverkar utjämnings storlek. En jämkning av avvitrningen innebär, att det är fråga om en avvikelse från principen om likadelning.

Utgångspunkten är att behovet av en jämkning alltid avgörs från fall till fall.

Ur lagens (ÄL 103b§) bestämmelser framgår dels de allmänna förutsättningarna och dels även vissa prövningskriterier som bör vara uppfyllda för att en jämkning kan ske.

En avvitrning kan sålunda jämkas, ifall:

- den annars skulle leda till ett oskäligt resultat, eller att
- den ena maken får en obehörig ekonomisk fördel.

Jämkningslagen förutsätter att man först upprättat en kalkylmässig avvittring i normal ordning (enligt halveringsprincipen), för att kunna valuera huruvida förutsättningar för en jämkning uppfyllts.

Jämkningslagen kan även förrättas vid avskiljning av egendom. Härvidlag kan som giftorättsegendom behandlas t.ex. egendom som enligt ett äkteskapsförord är enskild.

Lagen uppräknar dessutom vissa prövningskriterier för att underlätta en helhetsbedömning: äktenskapets längd, makarnas arbete för den gemensamma ekonomin, förkovran och bibehållande av tillgångarna samt övriga omständigheter som hänför sig till makarnas ekonomi.

Ifall förutsättningarna för jämkning uppfylls, skall jämkningslagen förrättas i enlighet med de metoder eller arbetsredskap som tas upp i äktenskapslagen:

- utjämningsrätten begränsas helt eller delvis (= en make som annars skulle få utjämning av den andra avvittringspartens får ingen utjämning alls, eller så begränsas hans rätt till utjämning).
- behandling av giftorättsegendom som enskild egendom (t.ex. egendom som den ena maken ägt eller förvärvat innan äktenskapet ingicks (HD 2008:74), eller som den ena maken erhåller som arv, testamente eller gåva under äktenskapet, eller som den ena maken förvärvat då makarna botten åtskiljs (sk. sidoegendom);
- överföring av egendom som inte hör till giftorätten så att den helt eller delvis omfattas av giftorätten, dvs. behandling av enskild egendom som giftorättsegendom (t.ex. i enlighet med ett äkteskapsförord).

Efter att ett utjämningsavgörande (jämkning) gjorts, skall en ny avvittringskalkyl upprättas, vilket innebär att makarnas rättigheter till nettotillgångarna (halveringsprincipen) ändras.

Ifall makarna sinsemellan (eller vid en förrättningsavvittring) kommer överens om ett ägobyte då det gäller fastigheter eller värdepapper och då det inte används några medel som inte hör till avvittringstillgångarna (externa medel), ger överlåtelsen av dessa objekt inte upphov till någon överlåtelseskattskyldighet. Med externa medel avses medel som inte hör till avvittringstillgångarna. Användning av externa medel utgör inte övertagande av sådan skuld som någondera av makarna har eller som står i bådarnas namn och som ska beaktas i avvittringskalkylen. Ett lån som har lyfts efter tidpunkten då avvittringsgrunden uppkom utgör medel som står utanför avvittringen.

Det är fråga om användning av medel som står utanför avvittringen även när man vid avvittringen kommer överens om att den försäljningsinkomst som erhålles efter en avvittring av egendomen som hör till avvittringstillgångarna ska användas för att erlägga en kontant betalning till den andra parten (HFD 1980-II-653).

Enligt Skatteförvaltningens anvisningar, skall en tillräckligt omfattande och tillförlitlig utredning av att förutsättningarna uppfylls och hur avvittringen har jämkats läggas fram för Skatteförvaltningen.

Enligt anvisningarna är det t.ex. inte tillfyllest att uppvisa nedast en delningsförteckning.

Björn Holming

juris licentiat., vicehäradshövding

Lakiasiaintoimisto Björn Holming law firm

www.holminglaw.com